CUM SĂ DEVII O „MOAȘĂ ÎMPĂRĂTEASCĂ”? FILE DIN ISTORIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI MEDICAL BUCOVINEAN

HARIETA MARECI-SABOL

How to Become an “Imperial Midwife”? Pages from the History of Bukovinian Medical Education

(*Abstract*)*

The midwifery education in Bukovina is neither a distinct episode of a single story nor a crucial innovation in the imperial province's history. It rather illustrates the way in which, in a highly agrarian region, the Austrian regime introduced new, uniform and modern medical practices. The model of midwives’ professionalization was tested in Vienna then implemented throughout the monarchy. Thus, the article tries to capture the main stages of training for Bukovinian midwives in a school dedicated exclusively to this domain. By the middle of the nineteenth century, the midwives' education was formally initiated and regulated by central and provincial political representatives; with regard to the medical knowledge, it was offered by professionals, surgeons and physicians trained in academic centers such as Vienna and Lemberg. At first glance, this initiative would have led to the “medicalization” of a physical process commonly referred to as “natural” or “ordinary”, devaluing (but not suppressing) the activity of traditional midwives. The recruitment conditions of the candidates, the teaching strategies, as well as the restrictions and rules that needed to be followed by the future midwives reflects not only the social and medical imperatives, but also the unifying and modernizing intentions of the authorities. From a historical perspective, the response of the feminine population to the officials’ calls for schooling and the statistical data showing the social realities and the mentality of the time are undoubtedly interesting and worthy of note. However, there remains the question that may lead to other socio-historical investigations: which was, ultimately, the benefit of “educated midwives” and how or whether the women of Bucovina took advantage of the medical knowledge acquired by their fellows in the Midwifery School of Chernivtsi.

Keywords: midwifery education, Chernivtsi, traditions, medicalization, rules.

În întreg secolul al XVIII-lea, profesionalizarea practicii medicale şi creşterea numărului de practicieni la nivelul întregului Imperiul Habsburgic au modificat, în profunzime, abordarea naşterii ca proces fiziologic care implică, deopotrivă, starea

* Traducere: Harieta Mareci-Sabol.

Analele Bucovinei, **XXVI**, *1* (52), p. 47–62, Rădăuți – Bucureşti, 2019

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

de sănătate a mamei și copilului. Medicalizarea ei a amplificat, la nivel general, confruntarea dintre femei și bărbați, în condițiile în care principiile și experiența moașelor tradiționale au fost rapid eclipsate de știința masculină[1]. În Monarhia austriacă, această paradigmă a „excluderii" s-a complicat suficient de mult încât să genereze tensiuni între moașe și doctori, „moșitul" și asistența medicală la naștere fiind considerate două lucruri total diferite. Dacă prima se deprindea practic, ajungând, în cele din urmă rutină, cunoștințele transmițându-se de la femeie-moașă la femeie-moașă, ultima – apanaj al medicilor, exclusiv bărbați – viza intervenția internă, necesară atunci când metodele „naturale" erau depășite.

Din perspectivă socială, îndeletnicirea care le oferise femeilor capacitatea de a gestiona singure un domeniu atât de important al vieții, oferindu-le, în același timp, o poziție privilegiată în comunitățile lor, ajunsese într-un adevărat impas către mijlocul secolului al XVIII-lea. În încercarea de a reglementa această situație, Maria Tereza a emis *Generale Normativum in re Sanitatis* (1770) și *Ratio Educationis* (1777), prin aceste documente recunoscându-se dreptul moașelor „diplomate" („certificate") de a-și exercite profesia în imperiu[2]. Eficiența regulamentelor avea să se observe mai târziu, favorizate fiind moașele din mediul urban; majoritatea celor din mediul rural au rămas analfabete, renunțând la obținerea certificatului în favoarea datoriei față de colectivitățile în care activau și care impuneau, constant, prezența lor[3]. Prin amintitele regulamente, pregătirea moașelor urma să se facă în cadrul universităților sau al școlilor speciale („licee" sau „institute"), combinându-se, în acest fel, eforturile reformatoare din epoca iluminismului cu noile direcții ale educației medicale clinice. Altfel spus, nașterea rămânea un eveniment „ghidat" de femei, cu toate că era, din ce în ce mai mult, supus supravegherii și epistemei științifice masculine[4].

În noua achiziție teritorială a habsburgilor, generalul Splény observa, pe lângă lipsa felcerilor, chirurgilor, medicilor și a farmaciilor, riscurile la care erau expuse viitoarele mame, din moment ce „în locul unui ajutor împotriva primejdiilor naturale, superstiția și neștiința le mai amplifică și, dimpotrivă, mai accelerează moartea prin măsuri greşite"[5]. Mult mai optimist, doctorul Hacquet nota că, în Bucovina, femeile însărcinate, „care fac deloc sau puțină mișcare […], nasc cu

[1] Jennifer F. Kosmin, *Embodied Knowledge: Midwives and the Medicalization of Childbirth in Early Modern Italy*, Chapel Hill, 2014, p. 10.

[2] În secțiunea a IV-a din *Normativul Sanitar* se preciza că „în absența cunoștințelor de obstetrică și a unei experiențe dobândite de la medicul districtual sau al orașului, nicio persoană nu ar trebui să practice această profesie". Cf. Jasmin Gründling, *Die Dokumentationspflicht und das Einsichtsrecht des Patienten in die Krankengeschichte*, Wien, 2011, p. 126.

[3] Réka Kinga Papp, *Pussy Politics II: The oldest profession in the world*, Political Critique, 14 August 2017. http://politicalcritique.org/cee/hungary/2017/papp-pussy-politics-midwifery-obstetric-medicine-hungary/ (accesat la 17 decembrie 2018).

[4] Jennifer F. Kosmin, *op. cit*., p. 10.

[5] Gabriel Splény von Mihaldy, „Beschreibung des Bukowiner Districts" (I) / „Descrierea districtului Bucovina" (I), în „Analele Bucovinei", anul IV, nr. 2, 1997, p. 490.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

multă ușurință copii buni, zdraveni și sănătoși”, auzindu-se „extrem de rar de nașteri grele și alte lucruri asemănătoare”[6]. Chiar și așa, responsabilitatea administrației imperiale de a veghea la bunul mers al lucrurilor impunea crearea unui sistem medical care să asigure asistență de specialitate supușilor săi. În acest sens, Kaindl amintea de solicitarea baronului von Enzenberg, adresată în anul 1779 Cancelariei aulice de război, în scopul instruirii viitoarelor moașe de către medicii aflați pe teritoriul Bucovinei[7]. Citându-l pe J. Polek, istoricul preciza că, în 1783, consilierului și chirurgului Iosif Glabach i s-a cerut să se ocupe de organizarea unor cursuri de asistență a nașterilor[8], ceea ce probabil că s-a și întâmplat, dacă luăm în considerare raportul guvernatorului din 1786[9]. Un an mai târziu, la 27 mai 1788, oficialitățile provinciale anunțau magistratul orașului Cernăuți despre numirea Mariei Teodorin ca „moașă districtuală”, validându-se astfel o nouă funcție administrativă. În obligația orașului cădea asigurarea unei locuințe pentru aceasta, dar pentru că ea însăși dispunea de un imobil („o casă mică”), taxa trimestrială de 12 florini urma a fi plătită de către comunitate[10]. Recunoașterea rolului public al moașei avea să rămână o constantă a următorilor ani, registrele consiliilor orașului demonstrând respectarea deciziilor de ordin financiar transmise de la nivel superior[11]. În 1801, două moașe puteau fi întâlnite în Consiliul provinciei, alături de militari, ingineri, funcționari și medici sau chirurgi[12].

Măsurile fiscale și medicale purtau, în fapt, mesajul ideologic al necesității modernizării societății adresat, în primă instanță, populației din mediul urban. Convinsă de importanța politicilor demografice, ca mijloc de întărire a potențialului economic al imperiului, Curtea de la Viena vedea în sănătatea publică o problemă majoră, iar în mortalitatea maternă o reală amenințare la viitorul politic al statului austriac. Intervențiile autorităților în chestiunea pregătirii moașelor puteau avea efect prin transformarea rolului tradițional al acestora în comunitate, poziționându-le ca intermediari între interesele localnicilor și cele ale administrației centrale.

Odată cu directiva din 10 iunie 1807, instruirea instituționalizată a moașelor devenea un imperativ pe întreg teritoriul Galiției (la care Bucovina fusese anexată),

[6] Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpații Dacici (1788–1789)*, ediție bilingvă, îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici, prefață de D. Vatamaniuc, membru de onoare al Academiei Române, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002, p. 63.

[7] Raimund Friedrich Kaindl, *Geschichte von Czernowitz von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart*, Czernowitz, Universitäts Buchhandlung H. Pardini, 1908, p. 148.

[8] Johann Polek, „Joseph’s II. Reisen nach Galizien und der Bukowina und ihre Bedeutung für letztere Provinz”, în „Jahrbuch des Bukowiner Landes-museums”, Czernowitz, 1893, p. 87.

[9] *Ibidem*.

[10] *Ibidem*.

[11] *Ibidem*, p. 222.

[12] Johann Polek, „Die Bukowina zu Anfang des Jahres 1801”, în „Jahrbuch des Bukowiner Landes-museums”, tomul 15, 1907, p. 36.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

în 1808[13] stabilindu-se că practicarea profesiei de moașă se putea face „doar în prezența atestatului de absolvire a cursurilor de moașe și sub controlul strict al autorităților locale”[14]. În acest ultim document, al cărui conținut bilingv se constituia din 12 paragrafe, se precizau obligațiile și îndatoririle moașei, între ele figurând interzicerea întreruperilor de sarcină[15]. Ulterior, în 18 ianuarie 1811, prin decretul Comisiei Aulice de Studii, transmis guberniei galițiene, la Cernăuți lua ființă o școală în care viitoarele moașe „diplomate” să poată fi formate, într-un interval de cel puțin cinci luni, în spiritul regulamentelor imperiale[16]. Prin aceasta, autoritățile provinciale sperau ca noile cadre medicale să-i „ajute pe cei sărmani cu noile lor cunoștințe dobândite, purtându-le în cele mai îndepărtate teritorii aflate încă în grija femeilor ignorante sau fără experiență”[17], atenuând, în parte, criza de personal medical[18]. Chirurgului districtual Vincenz Poliwski[19] îi revenea sarcina de a le transmite elevelor sale, într-o formă rezumativă, principiile de bază ale educației clinice și anatomiei patologice, așa cum se întâmpla și la școlile din Linz, Klagenfurt, Triest, Trento, Milano, Zara și Sibiu[20].

În conformitate cu propunerile comune ale Guberniului și Oficiului cercual, cursurile se țineau în limba ruteană, vorbită uzual „de la granița galițiană până la pârâul Hatna”[21]; totuși, doctorului Poliwski i se recomanda „să se străduiască să-și însușească și limba moldovenească așa încât, după un timp, femeile care se vor înscrie să poată învăța și în propria limbă”[22], cu atât mai mult cu cât, în zona Sucevei și de la pârâul Hatna „până la granițele Transilvaniei și Maramureșului, se vorbește numai moldovenească”[23]. Era însă de datoria guberniului să fixeze „când și în funcție de ce vor începe cursurile de moașe la Cernăuți și în limba moldovenească”[24]. De asemenea, chirurgul-profesor avea obligația de a asigura „fiecărei

[13] Cu referire la Decretul Cancelariei vieneze din 3 noiembrie 1808. Cf. Jasmin Gründling, *op. cit.*, p. 126.

[14] Оксана Гучко, *Становлення акушерства, зародження й розвиток середньої медичної освіти на Буковині (кінець XVIII ст. – 1940 рр.)*, Питання історії України, 2012, т. 15, p. 157.

[15] *Ibidem*.

[16] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, I Bandes, II Stuck, Wien, 1811, p. 47.

[17] Jennifer F. Kosmin, *op. cit*., p. 193.

[18] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, II Bandes, IV Stuck, Wien, 1815, p. 15.

[19] „Vaterlandische Blätter für den Österreichischen Kaiserstaat”, Wien, 3 Aprill 1811, p. 157.

[20] Alte cursuri destinate moașelor din Monarhia austriacă erau predate, într-un interval de timp mai amplu și în structuri detaliate, la universitățile din Viena, Praga, Padova, Pesta (considerate de „prim rang”), Graz, Lemberg, Innsbruck, Olmütz (de „rangul al doilea”) și la liceele din Laibach și Salzburg. Cf. Joseph Müller, *Systematische Darstellung der Gefundheitspolizei nach den im österreichischen Kaiserstaate geltenden Normen bearbeitet*, Wien, 1843, p. 15.

[21] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, I Bandes, II Stuck, Wien, 1811, p. 51.

[22] *Ibidem*, p. 46.

[23] *Ibidem*, p. 51.

[24] *Ibidem*.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

moașe care știe a citi” câte un exemplar dintr-un manual întocmit de el însuși sau dintr-o traducere (mai întâi în ruteană, apoi în română) a lucrărilor consacrate, precum cea a medicului vienez Simon Zeller[25], care cerea ca moașele să aibă cunoștințe generale de anatomie a femeii, insistând pe caracteristicile sarcinii și practica nașterii pe cale naturală. Într-o prezentare rezumativă, cartea acestuia – *Grundsätze der Geburtshilfe* (1781) – se adresa chirurgilor, bărbierilor „cu studii” și moașelor, aceste trei categorii fiind chemate să intervină, atunci când situația o impunea, mai ales în mediul rural. Cu toate că mai mult de 300 de exemplare traduse în limba română[26] urmau să fie tipărite în folosul chirurgilor și al moașelor din Bucovina, Transilvania și Ungaria, și chiar dacă autoritățile provinciale au plătit traducerea, manualul lui Zeller a rămas în manuscris, fiind uitat în arhivele Guberniului galițian[27].

Potrivit dispozițiilor de la începutul anului 1811, cursurile trebuiau să se desfășoare într-un local special amenajat, nu foarte generos ca suprafață și dotare, ci doar practic. Cum închirierea unui „imobil întreg” putea fi costisitoare, pentru instruirea teoretică ajungeau „o cameră aranjată cu bănci și dulapuri” pentru eleve și „o masă și un scaun” pentru profesor. Mult mai importantă era învecinarea maternității (care, timp de minimum două luni[28], servea și ca loc de practică pentru viitoarele moașe) cu spitalul orașului, profitul acestei amplasări fiind dublu: „întreținerea și îngrijirea” pacientelor deveneau mai accesibile din punct de vedere financiar, iar tratamentul medical, în caz de îmbolnăvire, mai ușor de administrat[29]. După identificarea unui spațiu „optim pentru școală”, următorul pas îl reprezenta recrutarea elevelor. Intenționând să găsească interes în rândul populației (cu precădere din mediul rural), autoritățile centrale au emis o serie de circulare adresate administrației galițiene, prin care se solicita alegerea sau desemnarea, la nivelul districtelor, a unor persoane care să beneficieze de educație medicală în „arta nașterii”. La fel ca peste tot în imperiu, criteriile avute în vederea selecției vizau starea de sănătate, moralitatea, statutul religios și marital, vârsta și capacitatea intelectuală, alături de dorința de a învăța, docilitatea, discernământul și

[25] *Ibidem*, p. 48.

[26] Doctorul Lupu consideră că traducerea i-ar fi aparținut lui Ioan Piuariu-Molnar, invocând un paragraf apărut în „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, vol. I, Viena, 1823, p. 347: „Pentru traducerea manualului de obstetrică a lui Zeller în limba moldovenească de către profesorul Moluan (sic!) von Müllerstein, se acordă moștenitorilor acestuia – întrucât el a murit între timp – suma de 200 [de] florini drept recompensă”. Cf. Octavian Lupu, „O școală de moașe și o maternitate în vechea Bucovină”, în Gheorghe Brătescu, *Momente din trecutul medicinii*, București, Editura Meridiane, 1983, p. 242.

[27] József Spielmann, *Restituiri istorico-medicale*. *Studii de istoria științei și culturii*, București, Editura Kriterion, 1980, p. 269–270.

[28] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, I Band, Wien, 1812, p. 14.

[29] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, I Bandes, II Stuck, Wien, 1811, p. 49.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

discreția[30]. De preferat era ca elevele să aibă sub 50 de ani, vârsta optimă fiind cuprinsă între 21 și 35 de ani[31]. Dată fiind durata cursurilor – între 3[32] și 8 luni –, puteau să apară și impedimente, în special din partea membrilor familiei, în condițiile în care, mai ales în lumea satului, femeia era responsabilă de activitățile domestice și agricole. Între dovezile necesare pentru o candidată la școala de moașe din Cernăuți se numărau certificatul de botez, referințele date de preotul paroh și actul de căsătorie (girat de doi martori)[33] sau documentul care să specifice statutul văduvei. La acestea se adăuga atestatul pentru cunoștințele de „scris, citit și socotit”[34]. Pentru că numărul analfabeților era mare în Bucovina începutului de secol XIX, s-a renunțat la această ultimă condiție, din 1817, conform unei alte circulare, viitoarea moașă având nevoie doar de caracterizarea făcută de preotul paroh[35]. Astfel de dovezi dezvăluiau proveniența și profilul social al candidatei, vârsta nefiind neapărat un element determinant pentru admitere; mai degrabă era vorba despre respectul dobândit în comunitate, inclusiv despre relația acesteia cu biserica. În general, multe dintre candidate veneau dintr-un mediu social modest, unele pierzându-și soții, altele fiii, fapt ce le determina să practice o îndeletnicire care să le permită să se întrețină sau să-și ajute familiile. În anumite zone, „moșitul” putea deveni „afacere de familie”, fiind învățat de la mamă, soacră, mătușă[36]. Totuși, obținerea unei slujbe de „moașă în serviciul statului” îi garanta celei dispuse să-și asume intrarea în institutul de la Cernăuți un venit anual de 100 de florini[37].

Pentru încurajarea participării la cursuri, Comisia Aulică de Studii ordona guberniului galițian să acorde burse în cuantum de 50 de florini, o sumă care echivala cu salariul moașei bucovinene Luise Wengler, al cărei nume apare în registrele fiscale ale vremii[38]. De fapt, școlarizarea intra în atribuțiile administrației,

[30] Deși formal și semantic, genul termenului „moașă” corespunde, în general, genului natural, în niciun document din prima jumătate a secolului al XIX-lea referitor la Bucovina nu apare, explicit, restricționarea accesului bărbaților la școala de moașe din Cernăuți. Totuși, în Decretul Comisiei Aulice de Studii din 18 ianuarie 1811, referirile se fac la „femeile” care urmau să fie pregătite pentru aceste servicii medicale.

[31] Adolf Schauenstein, *Handbuch der öffentlichen Gesundheitspflege in Österreich: systematische Darstellung des gesammten Sanitätswesens des österreichischen Staates*, Wien, 1863, p. 56.

[32] Jasmin Gründling, *op. cit.*, p. 127.

[33] Documentul în cauză era mai mult decât un act oficial; acesta reprezenta acordul soțului în ceea ce privește perioada de școlarizare a soției și misiunea ulterioară încredințată acesteia.

[34] Joseph Müller, *Systematische Darstellung der Gefundheitspolizei nach den im österreichischen Kaiserstaate geltenden Normen bearbeitet*, Wien, 1843, p. 19.

[35] Оксана Гучко, *op. cit.*, p. 157.

[36] Jennifer F. Kosmin, *op. cit*., p. 155.

[37] Prin Decretul nr. 6758, din 8 martie 1810, ar fi trebuit ca moașele să primească un salariu anual de 100 de florini. Cf. „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, II Bandes, I Stuck, Wien, 1813, p. 20–21.

[38] La cei 50 de florini, Luisei Wengler i se adăuga un „supliment” anual de 25 florini din fondul poliției Cercului. Cf. „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, II Bandes, II Stuck, Wien, 1813, p. 79. La fel, primăriei orașului Suceava i se solicita ca, începând cu 1 martie 1817, să ridice salariul „moașei orășenești” de la 50 la 75 de florini. Cf. Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale (în continuare se va cita S.J.S.A.N.), Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, nr. 5/1817, f. 1.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

cea care, veghind la bunul mers al lucrurilor – inclusiv la „evitarea cheltuielilor inutile” –, propunea, împreună cu medicul districtual, „numărul elevelor la fiecare curs și a repartiției ulterioare”, în funcție de regiune[39]. Refuzul comunităților sau ignorarea de către oficialități a obligației de a selecta și apoi de a trimite candidate la Cernăuți atrăgeau după ele diverse măsuri coercitive. Cazarea elevelor și cheltuielile de întreținere („fondurile pentru hrană”) a lor se stabileau, în fiecare an, de către Oficiul cercual prin raportare la „prețul pieții”, banii provenind din rezervele Fondului religionar greco-oriental al Bucovinei[40]. Începând cu anul 1818, cuantumul bursei a crescut de la 50 la 100 de florini, la care se adăugau 30 de creițari ca „indemnizație de călătorie”. Întreaga sumă urma a fi achitată din Fondul Domestical al Breslelor, la începutul fiecărui „nou an militar”[41].

Alături de director (medicul districtual), în sarcina căruia intrau supravegherea și conducerea școlii, și de chirurgul care desfășura procesul de învățământ propriu-zis, instituția beneficia de serviciile unui contabil și ale unei moașe-șefe. Aceasta din urmă, plătită cu 100 de florini anual, era asistenta profesorului, dispunând de cunoștințe de anatomie și de tehnici și procedee necesare recunoașterii naturii sarcinii sau a unor complicații înainte sau după naștere; în egală măsură, aceasta ținea evidențele solicitate de director sau profesor, veghind la respectarea regulilor de conduită și moralitate, prin aducerea la cunoștința superiorilor săi a abaterilor elevelor, personalului și pacientelor din spitalul la care era atașată școala[42]. Desemnat să se ocupe de educația viitoarelor moașe și remunerat din banii Fondului religionar[43], profesorul organiza două sesiuni de instruire, teoretică și practică, după modelul liceelor din imperiu. În același mod se planificau și examenele finale. Cu toate că acestea se făceau contra cost, elevele care beneficiaseră de burse în timpul studiilor erau scutite de taxele „de examinare” și „pentru diplomă”. „Ținute, cu toată severitatea”, de către medicul-șef și chirurgul-profesor (care, ulterior, semnau diplomele), examenele aveau să reflecte nivelul cunoștințelor de specialitate ale candidatelor, fiecare dintre acestea având la dispoziție „o oră și jumătate dintr-un sfert”[44]. La sfârșitul fiecărui semestru, rezultatele examenelor și „comunicarea progreselor” se trimiteau guberniei și, de acolo, autorităților centrale vieneze[45].

[39] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, I Bandes, II Stuck, Wien, 1811, p. 49.

[40] *Ibidem*, p. 50.

[41] Octavian Lupu, *op. cit.*, p. 243.

[42] Carl Hampeis, „Medicinisch – topographische Skizze der Bukowina”, în *Medicinische Jahrbücher des kaiserl.-königl. österreichischen Staate*, vol. 57, Wien, 1846. Între atribuțiile moașei, pe lângă instruirea candidatelor, figurau și îndatoririle ce decurgeau din statutul său profesional și de poziția în institut, precum asigurarea asistenței medicale în spital ori a serviciilor de secretariat.

[43] Unul dintre periodicele vremii amintește de suma acordată profesorului Poliwski pentru cele cinci luni de instruire a viitoarelor moașe: 180 de florini („Vaterländische Blätter”, 20 November 1811, p. 2), în timp ce un altul menționează 600 de florini anual („Intelligenzblatt der Jenaische Allgemeine Literatur Zeitung vom Jahr 1812”, 1 Band, nr. 12, Jena, 15 Februar 1812, p. 89).

[44] Octavian Lupu, *op. cit*., p. 243.

[45] *Ibidem*.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

După absolvirea cursurilor și depunerea jurământului („cu voce tare”), moașele urmau să se prezinte la primărie pentru a li se recunoaște dreptul de practică și, nu în ultimul rând, pentru a primi un salariu anual cuprins între 50 și 100 de florini și o locuință, care să garanteze stabilirea lor în comunitate, a cărei identificare, printr-un semn sau simbol, să fie ușoară și pentru neștiutorii de carte. Diploma obținută le permitea să acționeze în întreg teritoriul provinciei, fără a fi necesare dovezi care să ateste „în ce mod și-au asigurat mijloacele de trai”, cu atât mai mult cu cât le era anulată obligația de a presta activități solicitate de către autoritățile locale sau de a le plăti acestora biruri. Moașele se subordonau administrației districtuale și medicului de district, care, la rândul lor, trebuiau să remedieze eventualele deficiențe de distribuție a personalului medical în unitățile administrative arondate.

Datoria moașelor era de a acorda „zi și noapte”, „gratuit” și „cu bună voință”, asistența necesară femeilor sărace, de a oferi informații de natură judiciară atunci când situația o impunea și, mai presus de toate, de a preveni moartea mamei și a nou-născutului. Nu aveau dreptul de a trata persoanele bolnave și numai în „cazurile foarte urgente” și grave și în „absența absolută a unui medic/obstetrician” puteau utiliza instrumentarul specific sau preparate farmaceutice pe bază de ienupăr (*Juniperus sabina*) sau cornul secarei (*Secale cornutum*)[46]. În condițiile unor infracțiuni (avort) urmate de decesul victimei (mamă sau copil), moașelor li se cerea să informeze autoritățile în legătură cu statutul civil al femeii și cu observațiile de după constatarea intervenției neautorizate medical. De asemenea, orice greșeală făcută involuntar sau premeditată de o moașă putea fi sancționată cu amendă, închisoare și pierderea dreptului de a mai profesa vreodată[47]. Obligativitatea păstrării secretului profesional era anulată atunci când femeia însărcinată, necăsătorită, aflată în stare critică, punea în pericol atât viața sa, cât și pe cea a copilului. În acest caz, moașele trebuiau să anunțe rudele sau apropiații pacientei, îngrijindu-se să îi ofere acesteia confortul și asistența necesare, dar și să preîntâmpine pruncuciderea[48]. În ceea ce privește restricțiile de ordin religios, acestea le vizau pe moașele israelite în relația lor cu femeile creștine[49] sau pe cele ne-catolice prin raportarea la femeile catolice. De exemplu, din considerente practice, moașele catolice din Galiția și Bucovina aveau posibilitatea și obligația de a săvârși acte de cult precum spovedania mamei și botezul noului-născut muribund[50].

Lucrările de amenajare a noii școli de moașe din Cernăuți au început în toamna anului 1811, clădirea acesteia și, implicit, cea a maternității fiind amplasate

[46] Adolf Schauenstein, *op. cit.*, p. 54.

[47] Joseph Müller, *op. cit.*, p. 26–28.

[48] Adolf Schauenstein, *op. cit.*, p. 53.

[49] La 8 septembrie 1850 a fost anulată decizia din anul 1826, potrivit căreia moașelor evreice li se permitea să asiste femeile creștine la naștere numai în condiții excepționale. Cf. Octavian Lupu, *op. cit.*, p. 244.

[50] *Ibidem*, p. 23–25.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

în Piața „Rudolf”[51]. În anul 1812, se raporta prezența la cursuri a 12 persoane pregătite de chirurgul Vincenz Poliwski și de moașa Anna Koch. Mobilierul sălii de studiu era compus din două bănci, trei scaune, un dulap și șase mese de lucru. Cât privește instrumentarul medical (catetere, seringi, perforator, cleşte, foarfeca pentru tăierea cordonului ombilical etc.), acesta a fost adus de la Lemberg, în anul 1813[52]. Mediul impropriu în care profesorul Poliwski și succesorul său, doctorul Adler, trebuiau să-și instruiască elevele l-a determinat pe directorul școlii, medicul districtual Augustin[53], să facă demersuri pentru mutarea sediului într-o altă clădire. În pofida celor 4 000 de florini obținuți de la administrația locală, lucrările au tergiversat timp de doi ani, finalizându-se abia în toamna anului 1819[54]. Către mijlocul secolului al XIX-lea, doctorul Carl Hampeis plasa „institutul moașelor” din Cernăuți la parterul unui imobil[55] dispus pe două etaje, alături de „serviciile administrative”, adică bucătărie (care nu era nici curată, nici spațioasă), spălătorie (care funcționa și ca baie) și un depozit (lipsit de aerisire și lumină și ale cărui podele, cu numeroase găuri, trădau prezența șobolanilor și a șoarecilor)[56].

În periodicului galițian „Lemberger Zeitung”, prin reproducerea ordinului gubernial 50 059, din 24 martie 1821, erau chemate să se înscrie la școala de moașe din Cernăuți, până la data de 15 aprilie, toate femeile desemnate de districtele de care aparțineau; candidatele trebuiau să aibă vârsta de până la 40 de ani, să probeze „o bună moralitate”, să fie cunoscătoare a limbii materne și a celei a locului de unde proveneau și, nu în ultimul rând, să fie dispuse, după absolvire, să se stabilească în mediul rural[57]. În ceea ce privește numărul celor școlarizați, potrivit datelor transmise Vienei, în 1822, în școala de moașe din Cernăuți erau înscrise 13 eleve[58]; în 1846, Hampeis menționa prezența a 15–20 de persoane, o parte dintre acestea provenind din Moldova vecină[59]. Prin documentul emis de administrația locală a Bucovinei, în 1824 se reconfirma statutul școlii și modul său de organizare, precizându-se disciplinele predate și obiectivele urmărite[60]. Cursurile începeau în octombrie și durau, de regulă, trei luni, după care se trecea la pregătirea practică, până către sfârșitul lunii aprilie[61]. Dacă în acest interval, în camerele de la etaj, care serveau drept saloane, erau internate femei însărcinate, acestea puteau fi scutite de

[51] Оксана Гучко, *op. cit.*, p. 157.
[52] *Ibidem*.
[53] „Hof- und Staats-Schematismus des Österreichischen Kaiserthumes”, I Theil, Wien, 1818, p. 196.
[54] Оксана Гучко, *op. cit.*, p. 157.
[55] Potrivit altor surse, acesta ar fi fost inaugurat în anul 1833. Cf. Hugo Weczerka, „Dezvoltarea urbanistică a Cernăuțiului, 1775–1900”, în „Analele Bucovinei”, anul IV, nr. 3, 1997, p. 667.
[56] Carl Hampeis, *op. cit*., p. 335.
[57] „Nachricht”, în „Beilage zu Nr. 42 der Lemberger Zeitung”, 6 April 1821, p. 2.
[58] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates”, I Bandes, Wien, 1822, p. 343.
[59] Carl Hampeis, *op. cit.*, p. 333. Oxana Hucico menționează 50 de eleve în anii 1820.
[60] Оксана Гучко, *op. cit.*, p. 157–158.
[61] Carl Hampeis, *op. cit*., p. 333.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

plata taxelor de spitalizare dacă acceptau să fie urmărite în timpul practicii de către elevele institutului[62]. Fără a dispune de date statistice care să indice, concret, numărul absolvenților școlii de moașe în prima jumătate a secolului al XIX-lea, din *Schița medicală și topografică* întocmită de doctorul Hampeis reiese că, în 1844, în Bucovina activau 142 de moașe, majoritatea fiind formate la „institutul" din Cernăuți[63].

Conform datelor din anuarele medicale apărute până la 1850, primele echipe care au condus activitatea școlii de moașe din Cernăuți au fost formate din directorii Joseph Augustin, Johann Kowalski[64], Ernst von Lyro[65], Carl Stranski, Anton Zachar, profesorii Franz Xaver Adler, Johann Stiller von Löwenwerth, Felix Pfau, Ferdinand Skibinsky și moașele Elisabeth Florianowicz, Magdalena Disvensohn, Sophia Schott, mulți dintre aceștia fiind transferați din spitalele din Lemberg. Prezența lor gira nu doar transferul adecvat de cunoștințe de specialitate, ci și încurajarea observației directe și a experimentului practic, prin folosirea unor tehnici adecvate de examinare. În plus, medicii și moașele aveau obligația de a exploata orice situație concretă pentru a explica elevelor stadiile nașterii (în special pozițiile anormale ale fătului), fără însă a le încuraja să folosească și instrumentarul medical obstetrical; mai degrabă, în responsabilitatea cursantelor cădea îngrijirea nou-născutului în primele lui ore de viață, adică toaletarea și tratarea corespunzătoare a cordonul ombilical și educarea mamei în privința alăptării. Ulterior, în 1857, medicul districtual Michael Engel atrăgea atenția asupra atribuțiilor sporite pe care moașele le puteau avea în comunitățile tradiționale, în condițiile în care corpul medical din Bucovina, neînsemnat numeric, avea o prezență și mai „discretă" în mediul rural. Așadar, moașelor le revenea sarcina de a interveni în cazurile de urgență, precum cele provocate de mușcătura de câine sau lup, pentru a preveni transmiterea rabiei. „Atenția mea – scria doctorul Engel – se îndreaptă către moașele care primesc instruirea în maternitățile publice și care sunt încurajate să se stabilească la sate". Lor li se putea încredința utilizarea unor piese din „trusa medicului", precum bisturiul sau cauterul, cu ajutorul cărora să izoleze și să cauterizeze plaga, accelerând astfel vindecarea. O tehnică deloc dificilă sau costisitoare ar fi garantat „salvarea a sute de oameni de la o inevitabilă moarte". Luând în calcul o serie de factori de natură economică, socială și culturală, Engel făcea

[62] „Medicinische Jahrbücher des kaiserl. Königl. Österreichischen Staates", X Bandes, Wien, 1836, p. 4–5.

[63] Carl Hampeis, *op. cit.* Aceleași date apar în lucrarea lui Theophil Bendella, *Die Bukowina im Königreiche Galizien*, Wien, 1845, p. 10.

[64] Doctorii Augustin și Kowalsky, medici districtuali ai Bucovinei, erau considerați de către contemporanii lor profesioniști „de excepție", meritele fiindu-le subliniate în diverse publicații. Cf. „Medicinisch-chirurgische Zeitung", Innsbruck, nr. 25, 29 Marz 1830, p. 448.

[65] Doctorul von Lyro, un strălucit absolvent al Universității din Viena, fusese decorat cu medalia imperială de aur. Cf. Adolph Carl Peter Callisen, *Medicinisches Schriftsteller-Lexicon der jetzt lebenden Aerzte, Wundärzte, Geburtshelfer, Apotheker, und Naturforscher aller gebildeten Völker*, Copenhagen, vol. XIII, 1833, p. 23.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

următoarea „propunere pentru atingerea scopului urmărit: la sfârșitul cursului, profesorul (în prezent, dr. Skibinski) să ofere elevilor școlii de moașe câte o scurtă, clară și importantă lecție demonstrativă cu privire la utilizarea, în timp util, a bisturiului (cauterului) în cazurile de rănire a unei ființe umane de către un animal sălbatic”, iar cu ocazia examinării finale „să se treacă și testul referitor la acest lucru simplu, făcându-se publice, astfel, aptitudinea și priceperea candidatelor”. Practica urma să se facă nu doar pe cadavre, ci mai ales „pe cei vii”, pentru a determina viitoarele moașe să renunțe la „timiditate și teamă”. Fiecărei moașe trebuia să i se permită să dețină cel puțin două cautere sau bisturie, cu asumarea posesiei și responsabilității utilizării lor. Nu în ultimul rând, serviciile medicale de acest fel trebuiau recunoscute și remunerate de către administrația locală[66].

Numai că, la mijlocul secolului al XIX-lea, realitatea din Bucovina era departe de proiecțiile idealiste imperiale de la nivel central; fără acces la și, mai ales, fără încredere în ajutorul oferit de medici și moașe, oamenii satului continuau să creadă în mecanismele autoreglării, în situații-limită recurgând la „medicina babelor”[67] și la virtuțile vindecătoare ale ierburilor de leac. Alura de „specialist” în probleme ce țineau de „boli și nașteri grele” – pe care le tratau printr-un „hocus-pocus” – făcea ca „bătrânele pricepute”, „empirice” și „cu multă experiență adunată din generație în generație”, să fie mult mai căutate decât „moașele împărătești”, care dovediseră „la primele cazuri o lipsă de experiență și stăpânire în cazuri mai dificile”[68]. Într-o notă de ziar, din 1862, se afirma că practicile medievale încă dominau satul bucovinean, fiind de datoria „moașelor cu diplomă” să-și demonstreze întotdeauna calitățile și cunoștințele medicale și nu doar atunci când acel „hocus-pocus” nu mai funcționa[69].

Creșterea numărului de eleve și a persoanelor internate în maternitatea din Cernăuți a determinat autoritățile locale să identifice un nou spațiu pentru cele două instituții, mutarea sediului realizându-se în 1866, după doi ani de discuții, licitații și întârzieri în lucrările de amenajare[70]. Finanțarea fusese asigurată din bugetul administrației provinciale, alături de sumele provenite din Fondului religionar, banii urmând să acopere cheltuielile pentru întreținerea școlii și bursele de studiu acordate elevelor. Începând cu anul 1873, diplomele înmânate absolventelor purtau însemnele imperiale, fapt care le certifica dreptul de a profesa în întreg spațiul Imperiului

[66] „Wissenschaftliche Rundschau. Wie Wäre der Wasserscheu nach dem Bisse toller Hunde oder Wölfe am gewissesten vorzubeugen? Auszug aus einer Dienstes-Eingabe an die hierortige k. Landesregierung. Vom k.k. Bezirks-Wundarzte und Operateur M.Engel zu Czernowitz in der Bukowina”, în „Allgemeine Wiener medizinische Zeitung”, nr. 5, 3 Februar 1857, p. 4.

[67] Nicolae Iorga, *Medici și medicină în trecutul românesc*, București, 1919, p. 10.

[68] Ionică Nandriș, „Din arhiva Familiei Nandriș. Satul nostru Mahala din Bucovina. Însemnări pentru mai târziu”, în „«Glasul Bucovinei». Revistă trimestrială de istorie și cultură”, Cernăuți – București, anul II, nr. 6, 1995, p. 136.

[69] „Bukowina”, nr. 37, 5 April 1862, p. 1.

[70] Idem, nr. 109, 17 September 1865, p. 3.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

Austro-Ungar[71]. În aceeași perioadă a fost elaborat și noul statut al școlii care reglementa, în 15 paragrafe, cadrul de funcționare al „așezământului medical și de educație", subliniind caracterul social și utilitar al acestuia. Regulile instituite urmau îndeaproape normativele centrale, compilate în 1875, în cadrul unui document intitulat *Zusammenstellung der auf den Unterricht der Hebammen und die Ausübung ihrer Praxis bezüglichen Gesetze und Vorschriften*. Spre deosebire de directivele anterioare, la cursurile de moașe erau admise, pe lângă femeile căsătorite și văduve, și fetele nemăritate, criteriile rămânând neschimbate în ceea ce privește „moralitatea" și „cunoștințele de scris, citit și socotit"[72]. În anunțul de înscriere la concursul organizat pentru anul 1884–1885, în baza Rezoluției din 20 aprilie 1877, se acordau zece burse de studiu, în cuantum de 100 de florini, candidatelor care ar fi urmat cursurile între 1 octombrie 1884 și 31 mai 1885. În vederea obținerii lor, erau eligibile persoanele cu vârsta de până la 40 de ani, care făceau, până la sfârșitul lunii octombrie 1884, dovada rezidenței într-una dintre așezările rurale ale Ducatului Bucovinei și a proveniență din rândul țărănimii; mărturia lor trebuia confirmată de către liderii localității. De asemenea, se solicitau certificatele de naștere și de botez și caracterizarea „morală" din partea preotului. După încheierea ciclului de instruire, absolventelor le revenea obligația de a-și practica profesia timp de zece ani într-unul dintre satele bucovinene[73]. Din 1883[74], predarea la „institutul de moașe" din Cernăuți se făcea, alternativ, în germană și română sau în germană, ruteană și polonă. Pentru că în anul școlar 1887/1888 se optase pentru germană și română, numai cunoscătorii și vorbitorii celor două limbi erau îndreptățiți să obțină burse[75].

O nouă etapă în istoria școlii de moașe din Cernăuți a reprezentat-o numirea, în anul 1882, ca „asistent și corepetitor", iar din 1884, ca profesor, a doctorului Ioan Volcinschi[76]. Intuind atât necesitatea perfecționării nivelului profesional și etic al viitoarelor practiciene, cât și importanța asistenței pre și post-natale în cazul tuturor femeilor din Bucovina, acesta a încercat să mute centrul de greutate al instituției de învățământ din zona social-caritabilă către cea social-medicală. După ce în 1882 îi apăruse la Viena lucrarea *Geburtshindernis durch Kloakenharnblase*[77], în 1883

[71] Оксана Гучко, *op. cit.*, p. 158.

[72] Chiar dacă abilitățile de citire și scriere erau, în general, o condiție prealabilă pentru admiterea la școlile de moașe, multe eleve erau incapabile să deslușească textele distribuite de profesori în timpul sesiunilor de instruire. Cf. Jasmin Gründling, *op. cit.*, p. 127.

[73] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, dosar 24/1887, f. 67.

[74] Vasile Pascal, *Situația serviciului sanitar al Bucovinei în anul 1921*, București, Tipografia „Cultura", 1921, p. 34.

[75] S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, dosar 24/1887, f. 67.

[76] După moartea doctorului și profesorului Ferdinand Skibinsky, prin „suprema rezoluție" din 2 noiembrie 1884, Ioan Volcinschi (Wolczynski) a fost numit profesor de obstetrică la Institutul de moașe din Cernăuți. Cf. „Czernowitzer Tagblatt", nr. 2180, 28 Mai 1910, p. 1.

[77] Johann Wolczynsky, *Geburtshindernis durch Kloakenharnblase*, Wien, 1882.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

tipărea, în limba română, *Moșitul, manual pentru moașe*[78]. Spre deosebire de monografia profesorului bucureștean Capșa – publicată cu aproape un sfert de secol înainte, – manualul lui Volcinschi se remarca prin „modul clar și sistematic”, fiind „scris în spiritul școalei de la Viena, după modelul cărților de moașe germane” și „ilustrat cu figuri demonstrative”[79]. Pentru a înnoi și diversifica materialul didactic și inventarul școlii, în 21 septembrie 1899, doctorul Volcinschi a cerut autorităților locale bani pentru tipărirea manualelor, menționând, de asemenea, numărul de exemplare[80]. Din anul 1888, la școala de moașe au fost organizate și cursuri de perfecționare pentru personalul deja format în domeniu, în vederea creșterii calificării acestuia, în 1902 atașându-i-se școlii și un „departament de ginecologie”[81], coordonat de medicul primar Modest Popescu[82]. La începutul lunii iulie 1903, în fața unui auditoriu format din 96 de moașe, medicii din Cernăuți au prezentat noutățile în materie de instrumentar obstetrical, regulamentele referitoare la asistența bolnavilor și invalizilor, inclusiv condițiile de înhumare a cadavrelor, încurajând, de asemenea, constituirea unor forme asociative la care să adere și moașele din orașele și satele provinciei[83].

Cu toate eforturile făcute de administrația Bucovinei, raportul medicului-șef făcut public în anul 1899 atrăgea atenția asupra numărului insuficient de „moașe diplomate”, și aceasta în pofida încurajării tinerelor din mediul rural de a se instrui în școala din Cernăuți. Chiar dacă în anii 1897 și 1898, alte 30 de moașe intrau în slujba statului și a semenilor lor, progresul era unul minim, explicând, într-o oarecare măsură, totalul de 283 de moașe la nivelul întregii provincii sau o moașă la 2 301 locuitori sau la 91 de nașteri. Distribuția pe unități administrative era și mai relevantă: o singură moașă trebuia să asiste 70 de nașteri în districtul Gura-Humorului, 78 în districtul Cernăuți, 81 în districtul Siret, 83 în districtul Coțmani, 86 în districtul Vijnița, 91 în districtul Câmpulung, 98 în districtul Suceava, 103 în districtul Storojineț și 169 în districtul Rădăuți. În 1898 se aprecia că, din cele 336 de așezări, 157 erau lipsite de o moașă „rezidentă” care să acorde ajutor de specialitate „la orice oră” . De asemenea, 58,8% dintre nașteri nu erau asistate de personal calificat în domeniul obstetricii, iar din 179 de moașe „provenite din rândul populației autohtone”, abia zece știau să citească și să scrie. Toți acești indicatori reflectau starea de ignoranță a populației rurale din Bucovina, autorul raportului amintit blamând mai ales familiile care își puteau trimite fiicele la școala din Cernăuți. Cu alte cuvinte, indiferența populației de la sate atrăgea după sine o perpetuare a unei stări de lucruri disfuncționale[84].

[78] „Dr. Johann v. Wolczynski”, în „Czernowitzer Tagblatt”, nr. 2180, 28 Mai 1910, p. 1.
[79] Iulian Găină, „Doctorul Ioan Volcinschi (1846–1910)”, în „Bucovina medicală”, 1943, nr. 3–4, p. 108.
[80] Оксана Гучко, *op. cit*., p. 158.
[81] „Czernowitzer Tagblatt”, nr. 2180, 28 Mai 1910, p. 1.
[82] Vasile Pascal, *op. cit.*, p. 34.
[83] „Hebammenamstag”, în „Czernowitzer Tagblatt”, nr. 131, 7 Juli 1903, p. 4.
[84] „Das Hebammenwesen in der Bukowina”, în „Bukowinaer Post”, nr. 913, 2 november 1899, p. 2.

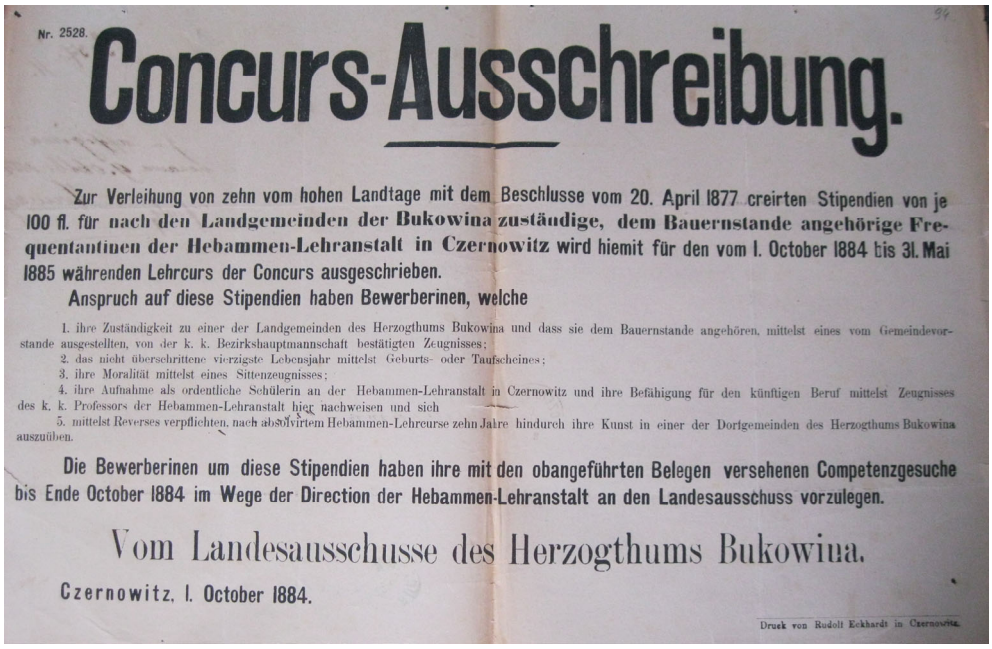
BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

În primul deceniu al secolului al XX-lea, regulile de admitere au menținut caracterul alternativ al limbii de predare și restricțiile de vârstă și gen. Astfel, în periodicul „Czernowitzer Tagblatt" din septembrie 1904, anunțul reluării cursurilor la Institutul de stat pentru moașe, în limbile germană și ruteană, conținea și specificația potrivit căreia era permisă înscrierea femeilor cu vârsta cuprinsă între 24 și 40 de ani[85]. În ceea ce privește personalul didactic, profesorului și moașei-șefe i se alătura „asistentul", cu obligații didactice și de pregătire practică[86]. Salariile și cheltuielile necesare școlarizării au făcut ca suma solicitată autorităților locale să crească de la 10 400 de coroane, în 1908, la 10 852 de coroane, în 1909, în condițiile în care în semestrul de iarnă erau înmatriculate 38 de cursante, dintre care 18 vorbitoare de limba germană și 20 de ucraineană[87]. În urma stăruințelor doctorului Octavian Gheorghian, din 1912 școala de moașe și maternitatea din Cernăuți au fost mutate în localul fostei „școli de agricultură"[88], o clădire mai impozantă, cu mobilier și material didactic „adecvate necesităților", dar la numai doi ani de la inaugurare, izbucnirea Primului Război Mondial a întrerupt funcționarea normală a acestora. Totuși, publicația „Hebammen Zeitung" menționa, în numărul din septembrie 1917, că durata școlarizării la Cernăuți era de opt luni, spre deosebire de institutele similare din Praga (patru luni), Trieste (șase luni), Lemberg (nouă luni), Cracovia și Zara (zece luni); cei mai puțini cursanți se aflau la Zara (11) – Dalmația fiind o provincie mai puțin populată și cu un procent însemnat de analfabeți – urmând, în ordine crescătoare, Klagenfurt (cu 10–12 elevi), Innsbruck și Trieste (30), Cernăuți (35) și Brno (40)[89].

Cu siguranță, cunoștințele de obstetrică dobândite în școala din Cernăuți au fost deosebit de importante atât pentru viitoarele moașe, ca reprezentante ale unui corp medical specializat, cât și pentru societate, în general. Citind însă texte precum cel al doctorului Ionică Nandriș – care credita mai degrabă experiența „bătrânelor" din Mahala decât cunoștințele dobândite în cele opt luni de instruire –, devin legitime întrebările referitoare la eficiența „moașelor împărătești". Evident, era nevoie de timp pentru ca populația să capete încredere în priceperea absolventelor școlii din Cernăuți, o siguranță clădită nu doar pe acumulările intelectuale, ci și pe abilitățile acestora de a comunica, inclusiv în limba comunității în care activau, și pe capacitatea de integrare într-un mediu de cele mai multe ori suspicios la inovație și reformă.

[85] „Aufnahmeindie Hebammen-Lehranstalt", în „Czernowitzer Tagblatt", nr. 491, 18 September 1904, p. 6.
[86] „Bukowinaer Post", nr. 2409, 18 iulie 1909, p. 2.
[87] *Ibidem*.
[88] Vasile Pascal, *op. cit.*, p. 34.
[89] „Hebammen Zeitung", Wien, anul XXXI, nr. 17, 1 September 1917, p. 194.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

Nr. 2528.

Concurs-Ausschreibung.

Zur Verleihung von zehn vom hohen Landtage mit dem Beschlusse vom 20. April 1877 creirten Stipendien von je 100 fl. für nach den Landgemeinden der Bukowina zuständige, dem Bauernstande angehörige Frequentantinen der Hebammen-Lehranstalt in Czernowitz wird hiemit für den vom 1. October 1884 bis 31. Mai 1885 währenden Lehrcurs der Concurs ausgeschrieben.

Anspruch auf diese Stipendien haben Bewerberinen, welche

1. ihre Zuständigkeit zu einer der Landgemeinden des Herzogthums Bukowina und dass sie dem Bauernstande angehören, mittelst eines vom Gemeindevorstande ausgestellten, von der k. k. Bezirkshauptmannschaft bestätigten Zeugnisses;
2. das nicht überschrittene vierzigste Lebensjahr mittelst Geburts- oder Taufscheines;
3. ihre Moralität mittelst eines Sittenzeugnisses;
4. ihre Aufnahme als ordentliche Schülerin an der Hebammen-Lehranstalt in Czernowitz und ihre Befähigung für den künftigen Beruf mittelst Zeugnisses des k. k. Professors der Hebammen-Lehranstalt hier nachweisen und sich
5. mittelst Reverses verpflichten, nach absolvirtem Hebammen-Lehrcurse zehn Jahre hindurch ihre Kunst in einer der Dorfgemeinden des Herzogthums Bukowina auszuüben.

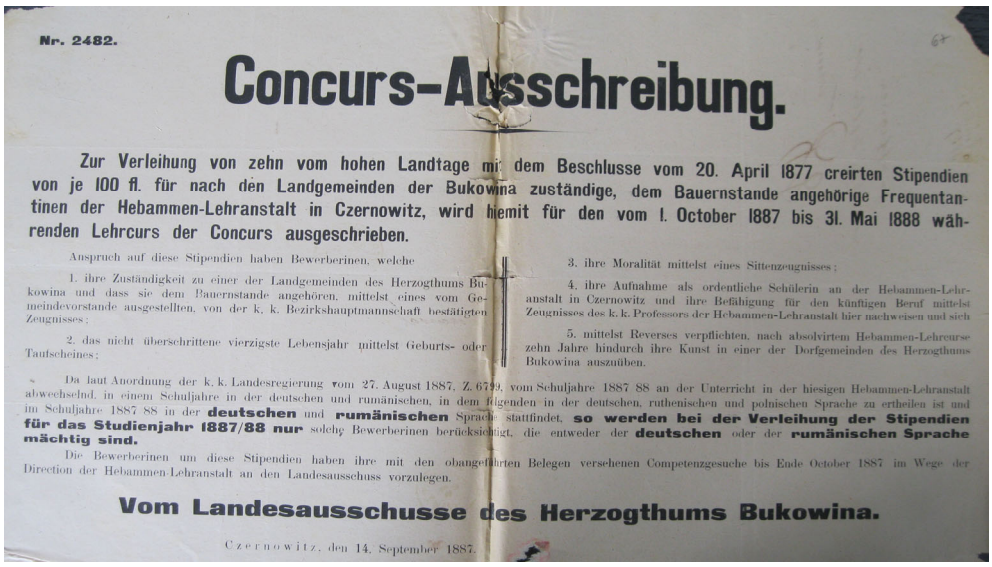
Die Bewerberinen um diese Stipendien haben ihre mit den obangeführten Belegen versehenen Competenzgesuche bis Ende October 1884 im Wege der Direction der Hebammen-Lehranstalt an den Landesausschuss vorzulegen.

Vom Landesausschusse des Herzogthums Bukowina.

Czernowitz, 1. October 1884.

Druck von Rudolf Eckhardt in Czernowitz.

Fig. 1. Anunțul concursului pentru admiterea în Școala de moașe din Cernăuți, 1 octombrie 1884.
Sursa: S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, dosar 24/1887, f. 67.

Nr. 2482.

Concurs-Ausschreibung.

Zur Verleihung von zehn vom hohen Landtage mit dem Beschlusse vom 20. April 1877 creirten Stipendien von je 100 fl. für nach den Landgemeinden der Bukowina zuständige, dem Bauernstande angehörige Frequentantinen der Hebammen-Lehranstalt in Czernowitz, wird hiemit für den vom 1. October 1887 bis 31. Mai 1888 währenden Lehrcurs der Concurs ausgeschrieben.

Anspruch auf diese Stipendien haben Bewerberinen, welche

1. ihre Zuständigkeit zu einer der Landgemeinden des Herzogthums Bukowina und dass sie dem Bauernstande angehören, mittelst eines vom Gemeindevorstande ausgestellten, von der k. k. Bezirkshauptmannschaft bestätigten Zeugnisses;
2. das nicht überschrittene vierzigste Lebensjahr mittelst Geburts- oder Taufscheines;
3. ihre Moralität mittelst eines Sittenzeugnisses;
4. ihre Aufnahme als ordentliche Schülerin an der Hebammen-Lehranstalt in Czernowitz und ihre Befähigung für den künftigen Beruf mittelst Zeugnisses des k. k. Professors der Hebammen-Lehranstalt hier nachweisen und sich
5. mittelst Reverses verpflichten, nach absolvirtem Hebammen-Lehrcurse zehn Jahre hindurch ihre Kunst in einer der Dorfgemeinden des Herzogthums Bukowina auszuüben.

Da laut Anordnung der k. k. Landesregierung vom 27. August 1887, Z. 6799, vom Schuljahre 1887/88 an der Unterricht in der hiesigen Hebammen-Lehranstalt abwechselnd, in einem Schuljahre in der deutschen und rumänischen, in dem folgenden in der deutschen, ruthenischen und polnischen Sprache zu ertheilen ist und im Schuljahre 1887/88 in der **deutschen** und **rumänischen** Sprache stattfindet, **so werden bei der Verleihung der Stipendien für das Studienjahr 1887/88 nur** solche Bewerberinen berücksichtigt, die entweder der **deutschen** oder der **rumänischen Sprache mächtig sind.**

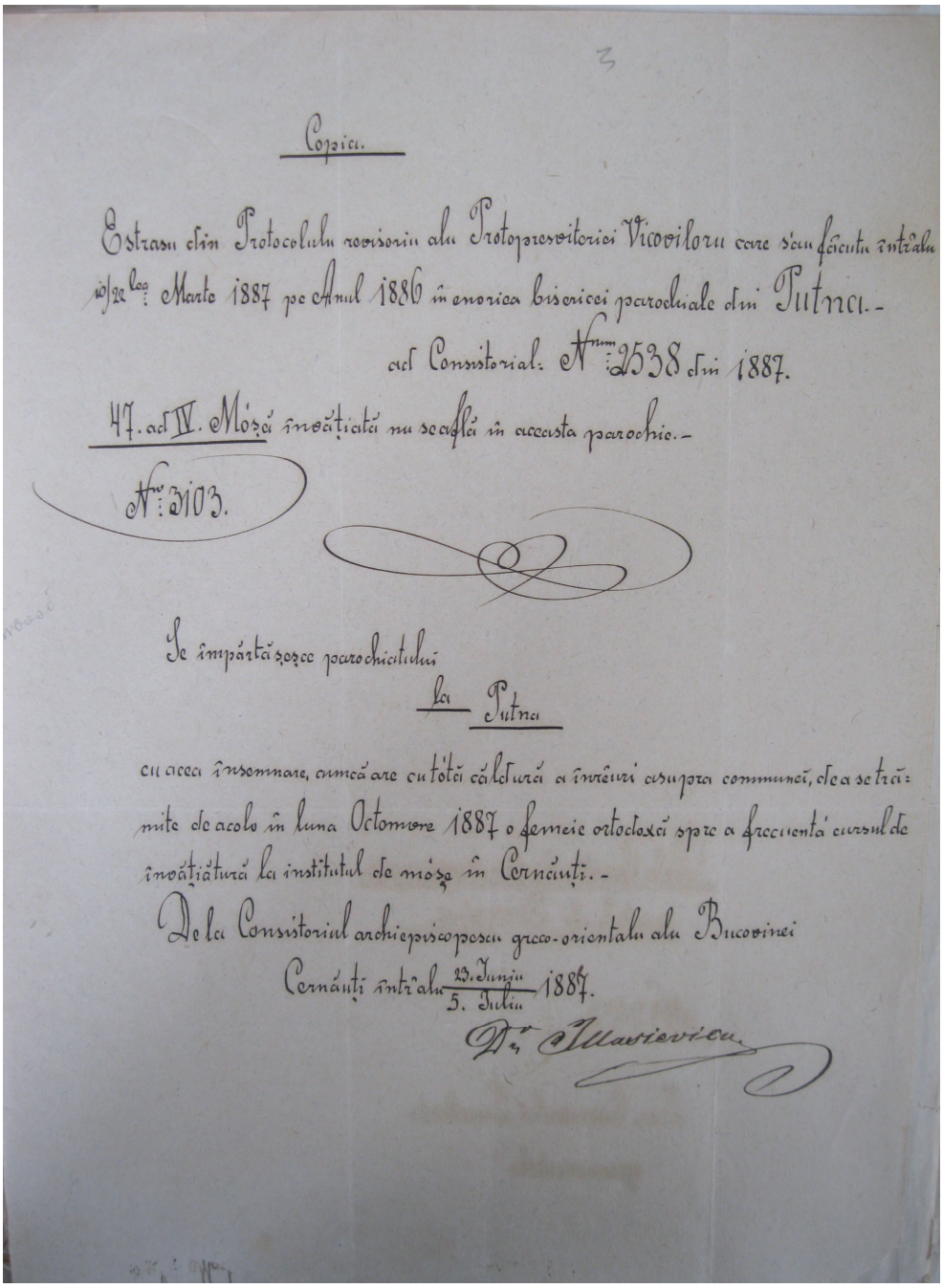
Die Bewerberinen um diese Stipendien haben ihre mit den obangeführten Belegen versehenen Competenzgesuche bis Ende October 1887 im Wege der Direction der Hebammen-Lehranstalt an den Landesausschuss vorzulegen.

Vom Landesausschusse des Herzogthums Bukowina.

Czernowitz, den 14. September 1887.

Fig. 2. Anunțul concursului pentru admiterea în Școala de moașe din Cernăuți, 14 septembrie 1887.
Sursa: S.J.S.A.N., Fond *Primăria orașului Suceava*, inv. 4, *1782–1920*, dosar 24/1887, f. 67.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)

Copia.

Estrasu din Protocolulu revisoriu alu Protopresviteriei Vicovilorn care s'au facutu intrâlu
luna Marte 1887 pe Anul 1886 în enoriea bisericei parochiale din Putnei.-

acel Consistorial: Num. 2538 din 1887.

47. acl IV. Moşi învăţiţălui nu se află în aceasta parochie.-

Nr. 3103.

Se împărtăşesce parochicitului
la Putna

cu aceea însemnare, cumcă are cu toţi călăuzi a înveţi asupra commune, de a se trăi-
nite de acolo în luna Octomvre 1887 o femeie ortodoxă spre a frecventă cursul de
învăţiătură la institutul de moşe în Cernăuţi.-

De la Consistoriul archiepiscoposcu grecco-orientalu alu Bucovinei
Cernăuţi intrâlu 23. Iunie / 5. Iulie 1887.

Dr. Ilasievicu

Fig. 3. Copie-extras din *Protocolul revisoriu al Protopresviteriei Vicovilor*, 23 iunie/5 iulie 1887. Sursa: S.J.S.A.N., *Fond Parohia Putna*, dosar 136/1887, f. 3.

BDD-A32671 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:40 UTC)